Πρόσωπο, αμβλώσεις, βρεφοκτονίες (Πρωτοπρ. Θωμάς Βαμβίνης)

Categories : ΒΙΟΗΘΙΚΗ

Date : 5 Σεπτεμβρίου, 2019

Ἡ συζήτηση γιά τίς ἀντιλήψεις ὁρισμένων σύγχρονων θεολόγων γιά τό πρόσωπο στόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο, πιό συγκεκριμένα, γιά τήν ὀντολογία τοῦ προσώπου, μπορεῖ ἀπό ὁρισμένους νά θεωρεῖται ἀπαξιωτικά ὡς ἀνούσια «θεολογική γυμναστική», δηλαδή ὡς συζήτηση χωρίς ποιμαντικό ἀντίκρισμα, δυστυχῶς ὅμως οἱ ἀπόψεις γιά τίς ὁποῖες γίνεται λόγος ἔχουν στενή σχέση μέ τραγικές πτυχές τῆς καθημερινότητας. Γιά παράδειγμα: ἡ σύνδεση τῆς θέλησης μέ τό πρόσωπο καί ὄχι μέ τήν φύση, μπορεῖ γιά τόν πολύ κόσμο νά εἶναι μιά ἄσχετη μέ τήν ζωή του καί ἀκατανόητη διανοητική κατασκευή, ὅμως ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἕνα πολύ ἰσχυρό ὑπερασπιστικό μέσο γιά τούς αὐτουργούς καί συνεργούς πράξεων ἐναντίον τῆς ζωῆς, πού ἐνεργοῦνται, κάτω ἀπό τό προστατευτικό πέπλο τῶν ἀπόρρητων προσωπικῶν δεδομένων, σέ κάποιες κλινικές πού ἔχουν ὡς ἔργο τήν διακονία τῆς ζωῆς.

Τίθενται ἐρωτήματα τοῦ τύπου: Τό ἔμβρυο εἶναι πρόσωπο; Γιά νά εἶναι πρόσωπο πρέπει νά ἔχη δική του θέληση, ὁπότε καί «δικαιώματα καί συμφέροντα». Δικαιώματα καί συμφέροντα δέν μποροῦν νά ὑπάρχουν, ἄν δέν ὑπάρχη θέληση.

Δέν εἶναι ὑπερβολή. Τά θέματα αὐτά συζητιοῦνται μέ σοκαριστική ρεαλιστικότητα σέ κοσμικά βιοηθικά κείμενα, χωρίς θεολογικές ἀναφορές, χωρίς ἐνδιαφέρον γιά τό δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἤ τίς δύο φύσεις καί τίς δύο θελήσεις στήν μία ὑπόσταση τοῦ Λόγου Χριστοῦ, δηλαδή, χωρίς φόβους ἄν ἡ θεώρηση τῆς θέλησης ὡς ἐνέργειας τοῦ προσώπου διασπᾶ τό ἑνιαῖο τῆς Τριαδικῆς Θεότητας καί ὁδηγεῖ τήν Χριστολογία στόν Μονοενεργητισμό καί τόν Μονοφυσιτισμό. Στίς συζητήσεις αὐτές, τῆς κοσμικῆς Βιοηθικῆς, γιά ὁρισμένους, τά ἔμβρυα, ἀλλά καί τά βρέφη, δέν θεωροῦνται «πρόσωπα», ὁπότε χωρίς τύψεις καί ἐνοχές μπορεῖ νά καταδικάζονται σέ θάνατο, εἴτε πρίν προλάβουν νά γεννηθοῦν, εἴτε ἀφοῦ γεννηθοῦν. Γι’ αὐτούς δικαίωμα στήν ζωή ἔχουν μόνον τά «πρόσωπα». Γιά τά «ἀθροίσματα τῶν κυττάρων» πού ἀναπτύσσονται κυοφορούμενα, ἀλλά δέν ἐκδηλώνουν (κατά τήν ἄποψή τους) θέληση καί ἐπιθυμίες, ὅπως καί τά νεογέννητα βρέφη, ὑπόκεινται στήν θέληση τῶν «προσώπων» τῆς μητέρας καί τοῦ πατέρα, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πάνω τους τήν ἐξουσία πού εἶχαν οἱ κύριοι στόν καιρό τῆς σκληρῆς δουλείας, δηλαδή ἐξουσία στήν ζωή καί τόν θάνατο. Ἔτσι, τώρα γίνεται λόγος γιά ἄμβλωση πρίν ἀπό τήν γέννηση καί ἄμβλωση μετά ἀπό αὐτήν. Χρησιμοποιεῖται αὐτή ἡ ὁρολογία γιά νά μήν λέγεται ὁ σκληρός λόγος ὅτι ἔχουμε, στήν δεύτερη περίπτωση, βρεφοκτονία.

Ἔχουμε ἀναφερθῇ καί παλαιότερα σ’ αὐτά τά θέματα, ἀλλά τώρα μᾶς δίνει ἀφορμή νά ξαναμιλήσουμε γι’ αὐτά ἡ ἔκδοση τῶν πρακτικῶν μιᾶς ἡμερίδας πού πραγματοποιήθηκε στήν Ἀθήνα, στό Πολιτιστικό κέντρο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἀπό τόν Σύλλογο θεολόγων «Μέθεξις», μέ τίτλο: «Τά προσωπεῖα τοῦ προσώπου. Κριτικές θεολογικές τοποθετήσεις στήν ὀντολογία τοῦ προσώπου» (σχετικό ρεπορτάζ στήν Ἐκκλησιαστική Παρέμβαση, τ. 267). Στήν Ἡμερίδα αὐτή εἰσήγηση, μεταξύ ἄλλων, εἶχε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ. Ἱερόθεος. Στήν συζήτηση πού ἀκολούθησε τήν πρώτη συνεδρία τῆς Ἡμερίδας τέθηκε τό ἐρώτημα ἄν ἡ κριτική στήν «ὀντολογία τοῦ προσώπου» εἶναι «θεολογική γυμναστική» ἤ ἄν ἔχη ποιμαντικό ἀντίκρισμα. Ἐκεῖ ἐκδιπλώθηκαν ὅλες οἱ συνέπειες τῆς σύνδεσης τῆς φύσεως μέ τό «ἐξ ἀνάγκης» καί τοῦ προσώπου μέ τήν ἐλευθερία. Περιγράφηκαν οἱ θεολογικές καί χριστολογικές συνέπειες τῆς σύνδεσης τῆς θέλησης μέ τό πρόσωπο, ἀλλά καί οἱ ἀσκητικές καί ἐκκλησιολογικές συνέπειές τους, μέ τήν παραθεώρηση τῶν ἱερῶν κανόνων, τήν διαβολή ὡς ἀτομικιστικοῦ τοῦ φιλοκαλικοῦ ἤθους καί τῆς ἀκολουθίας τῆς Θ. Μεταλήψεως.

Φαίνεται ὅτι ἡ θεολογική συζήτηση περί προσώπου δέν ἔχει ρίζες στήν ἁγιογραφική καί πατερική γραμματεία, ἀλλά σέ σύγχρονες φιλοσοφικές ἀπόψεις, δείχνοντας ἔντονες ὁμοιότητες μέ τίς ἀπόψεις τοῦ ὑπαρξιστῆ Σάρτρ, γιά τόν ὁποῖο ἡ ὕπαρξη προηγεῖται τῆς φύσης.

Ὅμως εἰσάγοντας φιλοσοφικές ἀπόψεις στήν θεολογία ὄχι μόνον κινδυνεύουμε νά βρεθοῦμε στήν αἵρεση, ἀλλά ἀνοίγουμε δρόμους σέ παραβιάσεις τοῦ θείου θελήματος, δίνοντας ἐπιχειρήματα σέ ἐπεμβάσεις πού ἀντιστρατεύονται στό δημιουργικό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄς μείνουμε λίγο σ’ αὐτό τό θέμα.

Δέν μπορεῖ νά ἀγνοήσῃ κανείς τά πιεστικά προβλήματα πού ὁδηγοῦν κάποιες γυναῖκες, μόνες τους, στό νά φθάσουν στήν ἔκτρωση, ἀκόμη καί στήν βρεφοκτονία. Ἄν εἶχαν κατάλληλη στήριξη, ἴσως νά μήν ἔφθαναν ἐκεῖ. Στήριξη ὅμως δέν μπορεῖ νά εἶναι ἡ δικαιολόγηση τῆς ἔκτρωσης ἤ τοῦ φόνου καί ἡ προβολή τοῦ αἰτήματος γιά νομιμοποίησή τους. Οὔτε ἡ φιλοσοφική θεμελίωση τῆς πράξης στήν ἄποψη ὅτι τό βρέφος δέν εἶναι «πρόσωπο».

Διαβάζουμε σέ ρεπορτάζ γιά μιά βρεφοκτονία:

«Αὐτή ἡ ἱστορία [...] θά ἔπρεπε νά μ�ς προβληματίζει [...]. Ὑπάρχουν ἐκεῖ ἔξω γυναῖκες πού δέν γνωρίζουν τήν ἀξία τῆς ἔκτρωσης καί τῆς προφύλαξης. [...] Μέ τό νά ποινικοποιεῖται δικαστικά ἡ ἔκτρωση, μέ τό νά συνδέεται τόσο ἀβίαστα μέ τήν παιδοκτονία ἁπλῶς ἐγκλωβίζουμε τίς γυναῖκες πού ἀντιμετωπίζουν ἀνεπιθύμητες ἐγκυμοσύνες σέ ἀκόμη ἕνα πρόβλημα».

Αὐτή ἡ ὑπεράσπιση τῆς ἔκτρωσης καί ἡ προβολή τῆς ἀποποινικοποίησής της ἔχει, δυστυχῶς, πολλούς θιασῶτες. Σχετικά πρόσφατα ἕνας Ἕλληνας Εὐρωβουλευτής ἔγραψε στό twitter: «Μεγάλη μέρα γιά τὴν Ἰρλανδία καὶ τὴ δημοκρατία. Εὐρεῖα ἐπικράτηση τοῦ "Ναί" στὸ δημοψήφισμα γιά νομιμοποίηση ἀμβλώσεων. Μεγάλη νίκη γιά τὶς προοδευτικὲς δυνάμεις, τὰ δικαιώματα τῶν γυναικῶν καὶ τὴν ἐλευθερία τῆς ἐπιλογῆς». Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐπιλογῆς τοποθετεῖται πάνω ἀπό τήν ἀξία τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου. Χαρακτηρίζει τό «πρόσωπο». Θεωρεῖται μέγιστο ἀγαθό τοῦ ἀνθρώπου. Τό ἔμβρυο δέν ἔχει αὐτήν τήν ἐλευθερία, ὁπότε δέν θεωρεῖται «πρόσωπο», ἄρα δέν ἔχει τήν ἀξία μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς. Ἄποψη πού μᾶς καθιστᾶ «προοδευτική» ζούγκλα, μᾶς ἐπιστρέφει στήν ἀγριότητα τῆς ἐποχῆς τῶν σπηλαίων.

Κάποιοι ὅμως προχωροῦν ἀκόμη παραπέρα. Στήν «Journal of Medical Ethics», (Ἐφημερίδα τῆς Ἰατρικῆς Ἠθικῆς» δημοσιεύθηκε ἄρθρο μέ τίτλο: «Ἡ ἄμβλωση μετά τή γέννηση: Γιατί θά πρέπει νά ζήσῃ τό μωρό;», μέ συγγραφεῖς τόν Alberto Giubilini καί τήν Francesca Minerva. Αὐτοί ὀνόμασαν τόν φόνο ἑνός γεννημένου παιδιοῦ «ἄμβλωση μετά τήν γέννηση». Ἐκμεταλλεύτηκαν τήν ἀποφόρτιση τῆς ἄμβλωσης ἀπό τίς ἐνοχές τοῦ φόνου, γιά νά ἁπλώσουν τά βιοηθικά κριτήρια σέ βαρβαρικότερα ὅρια.

Ἰσχυρίζονται ὅτι: «Ἡ ἠθική ὑπόσταση ἑνός βρέφους εἶναι ἰσοδύναμη μέ ἐκείνη ἑνός ἐμβρύου, ὑπό τήν ἔννοια ὅτι καί στά δύο λείπουν αὐτές οἱ ἰδιότητες πού δικαιολογοῦν τήν ἀπόδοση τοῦ δικαιώματος στή ζωή σέ ἕνα ἄτομο». Ἰσχυρίζονται δηλαδή, ὅτι τά νεογέννητα δέν εἶναι «πραγματικά πρόσωπα», εἶναι «ἐν δυνάμει πρόσωπα». Ἐξήγησαν: «Τόσο τό ἔμβρυο ὅσο καί τό νεογέννητο μωρό σίγουρα εἶναι ἀνθρώπινα ὄντα καί ἐν δυνάμει πρόσωπα, ἀλλά δέν ἀποτελοῦν "πρόσωπο" κατά τήν ἔννοια τοῦ "ἀντικειμένου ἑνός ἠθικοῦ δικαιώματος στή ζωή"».

Σέ συζητήσεις πού γίνονται στήν Ἀμερική, σχετικά μέ τόν νόμο πού ἐπιτρέπει (ὑπό προϋποθέσεις) τίς ἀμβλώσεις, ἀποκαλύπτονται τά φιλοσοφικά θεμέλια τῶν διαλεγομένων. Αὐτοί πού εἶναι ἐναντίον τῶν ἀμβλώσεων ἔχουν σαφῆ, ἁπλά καί ἰσχυρά ἐπιχειρήματα. Γι' αὐτούς «τό ἔμβρυο εἶναι ἕνας πλήρης ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἁπλῶς τυχαίνει νά βρίσκεται στό πρῶτο στάδιο τῆς βιολογικῆς του ἀνάπτυξης. Τοῦτο δέν συνεπάγεται ὅμως ὅτι δέν ἀπολαμβάνει, ὅπως ὅλοι, τό θεμελιῶδες δικαίωμα στή ζωή». (Κριτική παρουσίαση τοῦ βιβλίου τοῦ Ρ. Ντουόρκιν, Ἡ Ἐπικράτεια τῆς Ζωῆς, περ. Book's Journal, τ. 33).

Οἱ ὑποστηρικτές τῆς ἄμβλωσης, ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἰσχυρίζονται: «τό γυναικεῖο δικαίωμα στήν ἄμβλωση εἶναι ἡ εἰδικότερη ἔκφανση ἑνός πιό γενικοῦ δικαιώματος σωματικῆς αὐτοδιάθεσης. Κατ' αὐτούς, τό δικαίωμα στή σωματική αὐτοδιάθεση [τῆς γυναίκας] σαφῶς ἐπιτρέπει τήν διακοπή τῆς βιολογικῆς ἀνάπτυξης μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἡ ὁποία, στά πρῶτα της τοὐλάχιστον στάδια, δέν εἶναι ἡ ζωή μιᾶς ὀντότητας μέ δικαιώματα καί συμφέροντα. Δεδομένου ὅτι τό ἔμβρυο δέν ἔχει δικαίωμα στή ζωή, δέν βλάπτεται ἀπό τήν ἄμβλωση, οὔτε μπορεῖ, ἐξάλλου, νά δικαιολογηθῇ περιορισμός

στήν αὐτοδιάθεση τοῦ γυναικείου σώματος. Ὑπό τίς συνθῆκες αὐτές, ἡ διαμάχη μεταξύ τῶν ὑπέρ τῆς ζωῆς καί τῶν ὑπέρ τῆς ἐπιλογῆς φαίνεται νά ἐπικεντρώνεται στό ἐρώτημα ἄν τό ἔμβρυο εἶναι πρόσωπο μέ δικαιώματα καί συμφέροντα». (ὅ.π.)

Ἐλπίζουμε μέ αὐτά τά ὀλίγα νά ἔγινε ἀντιληπτό ὅτι ἡ κριτική στήν «ὀντολογία τοῦ προσώπου» δέν εἶναι μιά «θεολογική γυμναστική», ἀλλά ἔχει νά ἀντιπαλέψῃ τραγικές ἐφαρμογές τῆς σύνδεσης τοῦ προσώπου μέ δικαιώματα καί συμφέροντα, δηλαδή μέ θέληση καί ἐλευθερία, οἱ ὁποῖες δέν διαπιστώνονται στά ἔμβρυα καί τά βρέφη.

(Πηγή: parembasis.gr*)*